Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentaria in universam artis logicam - Cod. Ettenheim-Münster 277

[S.l.], [17. Jahrh.]

Dvbivm nonvm

urn:nbn:de:bsz:31-129937

Visual Library

pertinet quando est relativum. De Accidenti absoluto forte ~~[illegible]~~
ad verum erit. quod si relatio similitudinis aut identitatis fundetur
in hunc. [illegible] spiritualis angelicis vg. tunc talis relatio erit quoque spiritualis
quia sequitur naturam [illegible].

DUBIUM NONUM.

An relatio praedicamentalis sumptum esse ad silvera et realis
entitas et an terminetur ad Absolutum vel relativum?

Cum in Relatione praedicamentali duo includantur scilicet respectus transcendentalis ad [illegible] quod vocari solet [illegible] et respectus ad [illegible] quod vocari solet ad et quod respectus est ultima ratio constitutiva hoc praedicamenti sumptum [illegible] differt ab aliis praedicamentis accidentium [illegible] in [illegible] dubio 1o. Num haec ultima ratio relationis scilicet ad sit aliquid ens reale vel rationis. Et hoc resolutione sit.

Chro 1a. Ultima ratio relationis praedicamentalis constitutiva non est aliquid rationis nec aliquid praescindens ab ente reali et rationis sed est verum ens reale inhaerens [illegible] quod ad aliud refertur.

Probatur Chro. Omne quod inhaeret [illegible] est verum accidens reale sed relatio praedicamentalis sumptum esse ad inhaeret [illegible] ergo sumptum hoc esse erit verum ens reale, maior et consequentia patent [illegible] relatio sumptum esse ad est verum accidens de 9 praedicamentis ergo sumptum esse ad inhaeret [illegible], de [illegible] accidentis est inhaerere [illegible] saltem aptitudinaliter. Confirmatur. Relatio praedicamentalis tribuit [illegible] effectum formalem intrinsecum sumptum esse ad ergo intrinsece est in [illegible], effectus [illegible] formalis intrinsecus [illegible] a forma intrinseca [illegible] ergo cum forma talis effectus formalis relativi sit relatio sumptum esse ad sumptum hoc esse erit intrinseca [illegible] et consequenter verum ens reale.

Probatur 2o. quod scilicet relatio sumptum esse ad non sit quod praescindens ab ente reali et rationis. Ente reali et rationis non potest dari aliquid esse univocum sed relatio hoc praedicamento est quod univocum ergo non potest esse quod esse relationi reali et rationis

Verum est quidem relationem in eo abstrahere a relatione reali et rationis
sed haec relatio in hac latitudine sumpta non est supremum genus hic praedica-
menti sed est quod analogum quod generis rationem habere nequit.
Praeterea divisum in eo praedicamento est verum ens reale ergo relatio
secundum esse ad erit in verum ens reale consequens patet quia membra dividentia
debent participare naturam divisi.
Sed 3° Accidens reale non potest limitare per aliquid rationis vel per aliquid esse
enti reali et rationis sed esse ad est modus cum differentia limitans accidens reale
ad hoc praedicamentum relationis ergo esse ad erit aliquid reale. nec patet quia
accidens quod dividitur in 9. cathegorias est ens reale ut supra dictum est
et istae 9 cathegoriae sunt modi quidam cum differentia limitantes accidens reale
in esse ad certum genus entis probatur ma. accidens reale identificatur
et metuditur essentialiter in modis constituentibus cum contrahentibus
illud quia est ratio transcendens sed nil reale potest identificari nec
essentialiter metuditur in eo quod non est reale vel quod est abstractum
ab ente reali et rationis ergo.
Ex his deducitur Relationem praedicamentalem secundum esse ad dicere perfec-
tionem quod et probatur 1°
Relatio praedicamentalis secundum esse ad est verum ens reale ergo secundum hanc
rationem dicit perfectionem consequens patet quia non potest esse entitas realis quae non habeat
bonitatem et consequenter perfectionem quae cum bonitate convertitur. Bonitas
non est passio entis realis sola ratione ratiocinata ab illa distincta ut
Metaphysici docent. Deinde omne ens reale in aliquo habet se
bene respectu illius est perfectio eius sed relatio secundum suum ultimum
conceptum est ens reale et bene se habet respectu sublati ergo erit illius
perfectio, tandem probatur. Relatio praedicamentalis est quidem totum
Metaphysicum positum in recta linea cui nil deest intra proprium
genus sed totum Metaphysicum et id cui nil deest intra suum genus

dicitur perfectum quod relatio sed non est ad dicit perfectionem transcendentalem non formalem quae consistit in potentia ad agendum vel recipiendum quia relatio non ordinatur ad agendum vel recipiendum.

Ctio 2a. Relatio non mutua tantum ad absolutum et non ad relativum.

Ptr. Relatio quae creatura respicit Deum habet aliquem terminum sed ille non potest esse relatio praedicamentalis cum in Deo non reperiatur ullum accidens quod dicit esse ipsa absoluta entitas naturae divinae. Nec satisfacit Fonseca 5 Metaph. cap. 15 q. 14 respondens terminum hic relationis esse relationem rationis quae oblivione in Deo existit tunc quia ante operationem illius non est relatio rationis et tamen relatio creaturae ad Deum est ante omnem operationem illius huius suum terminum quod ille non potest esse relatio rationis, tum vero quia fictitium est relationem realem praedicamentalem pendere a relatione rationis quam pro libitu efformat illius.

Et Ctio est contra Auctores quosdam asserentes terminum in Relativis non mutuis formaliter esse aliquid relativum et non absolutum vel clarius esse relationem et non entitatem absolutam. Hanc suam sententiam non eodem modo defendunt et explicant. Quidam enim nihil quod videtur esse laudabile dicunt in relativis non mutuis unum extremum esse formaliter relativum per relationem realem sibi inhaerentem, aliud vero extremum non per relationem sibi inhaerentem sed in altero existentem v. g. scientia quae mensurabilis dicitur referri per relationem sibi inhaerentem ad obiectum tamquam ad mensuram obiectum vero quod mensura dicitur referri ad scientiam non per relationem sibi inhaerentem sed per relationem quae in scientia vel mensurabili existit. Verum hic modus explicandi verus non est. Unde contra eum Argumentor sic 1o. Essentia formalis relationis in re existentis est facere relatum sicut albedinis facere album sed repugnat aliquid esse album nisi albedine sibi inhaerente quod repugnat aliquid esse relatum nisi relatione sibi inhaerente quod falsum est mensuram referri ad

mensurabili per relationem existentem in altero extremo et non in se.
Ergo Fons relativus neque referri ad alterum nisi id quod constituit relatum sed constituere aliquid relatum est tribuere illi proprium esse fontem quod fons non constat nisi per informationem quae repugnat aliquid constitui relatum per relationem in altero et non in se existentem.
Alii adducunt alium explicandi modum dicentes in relativis non mutuis illud extremum in quo non est relatio realis trahere relationem alterius extremi non per relationem inhaerentem alteri sed per propriam non realem sed rationis. at nec ipse modus placet. Tunc quia id per quod unum extremum trahit in re dicitur esse a parte rei aliud non trahit in re sed relatio rationis non potest esse a parte rei quia per ipsam non potest unum extremum trahere aliud in re. Tum non quia trium fontis relationis realis praedicamentalis dicitur esse ens reale praedicamentale actualiter existens cum ad non existens non possit esse relatio praedicamentalis sed relatio rationis non potest in re existere quia non potest esse trium fontis relationis praedicamentalis.
Et ex his patet veritas nostrae sententiae per eam Chronicam explicatae.
Nota tamen circa eandem Chronicam quod licet trium fontis in relativis non mutuis sit quod absolutum neque tamen concipi a nobis fontis et perfecte ut trium relationis realis nisi in ordine ad extremum relatum per ordo cum non possit esse realis praedicamentalis erit aliquid rationis. Praeterea Concipere Deum ut trium relationis creaturarum sed idem dicimus de aliis relativis non mutuis si est illum concipere in ordine ad id quod trahit sic: alterum extremum quia non potest concipi ut trium relationis fontis creaturae nisi in ordine ad creaturam relatam consequens patet. Praeterea autem esse trium est aliquid aliud trahere quia concipi ut trium est concipi ut in ordine ad aliud quod trahit.

Chro 3. Relativa Mutua trans ad Relativum formaliter et non ad absolutum vel quod idem est solum relationis mutuae trans alterum extremum non ratione fundati sed relationis rationis

Pro H Chro ultra NB 1o Tria reperiri in relativis solum ut paries fundatum cui relatio inhaeret ut albedo et ipsam relationem denominans solum. Inter quae tria solum non est trium relationis nisi manifestum et remotum est certum, de aliis v. Duob. est difficultas An sc: solum quod denominat a relatione trans ratione fundati, an v. ratione relationis si n. ratione pro trans tunc relatio terminabilis formaliter ad absolutum si v. ratione Eo ad relativum.

NB 2o Duplicem rationem posse concipi in ipsa relatione sc: quod sit ratio referendi unum ad aliud et quod sit ratio terminandi relationem alterius v.g. in Paternitate est ratio referendi Patrem ad filium et est ratio per quam idem potest trans relationem filiationis quae duae rationes cum sint diversae certum est relationem secundum primam considerationem non trans relationem alterius. Solum est dubium an possit trans alterum relativum considerata Eo modo.

Dicimus quod in Chro unum extremum in relativis mutuis trans relationem alterius extremi non secundum suam absolutam entitatem sed secundum esse respectivum vel quod idem est secundum relationem et loquitur de relatione Eo modo considerata.

Pro quod Chro 1o Relativa formaliter includunt oppositionem quod relatio mutua includit mutuam oppositionem sed haec mutua oppositio fit formaliter inter relationes quod relatio erit ratio terminandi alterum extremum. pro mo. mutua oppositio consistit in mutuo respectu sed mutuo se respicere est quodlibet respicere aliud et ab eo respici, quod est trans eius relationem quod mutua oppositio relativa fit formaliter inter relationes. quia per relationes non per fundata

relativa formaliter opponuntur mi et consequenter pat. pro ma. mutua oppo
relativa formaliter includit distinctionem inter relationes que opponuntur sed
non distinguerentur nisi se respicerent per relationem realem distinctionis
quod mutua oppo consistit formaliter in mutuo respectu. Si dicas hanc
rationem tamen probari unum relativum claris respicere aliud sub
ratione relationis. Primario vero sub ratione absoluta.
Ja sic arguitur. Relativa primario se respiciunt per ipsas relationes
tanquam per formas et non per fundamenta v.g. Pater respicit filium, non per suam
substantiam sed per relationem paternitatis formaliter et filius respicit Patrem
eodem modo quod mutuo se tenent per easdem relationes formaliter. antecedens pat.
pro consequenti relativa non possunt se mutuo respicere nisi ad invicem
terminentur, nam respici a relativo est terminari illius relationem quod non
possunt primario se mutuo respicere nisi primario non se invicem
terminent sed respiciunt se mutuo formaliter per relationes quod non se mutuo
formaliter terminabunt per easdem.
pro 2o. ex Arte qui in hoc predicamento docet extremum relationis
servi non esse horum sed dominum et reddit rationem h. qua homo est quod
absolutum dominus v. aliquid relativum quod secundum Artem relativa mutua
terminantur formaliter ad relativum et non ad absolutum.
pro 3: Relativa mutua sunt simul natura quod terminantur formaliter ad re
lativum antecedens pat. filius n. non est prior patre, neque Pater prior filio
pro consequenti si terminaretur ad absolutum unum relativum esse prius alio
quod pater si pater terminaret relationem filii quia homo vel res alii
absoluta est non simul esset natura cum suo filio cum pater ut homo prius
longo tempore accesserit filius sed ut filius est entitas absoluta ut
de se pat. quod non esset simul natura cum suo relativo quod pater posset esse
formaliter ante quam filius qua entitas absoluta patris precedit entitatem absolutam filii

quod secundum entitatem absolutam non se mutuo terminant.

Arg. 1°. Relatio secundum esse ad est eius relatio reali et rationis quod secundum esse ad non est vera et realis entitas sed quod praescindens ab entitate reali consequenter patet. Probatur antecedens quia tam relatio rationis quam realis includit ad, quod nihil est aliud quam respectus ad terminum. Confirm. Relatio praedicamentalis secundum esse ad nec est substantia nec accidens quod non est ens reali consequenter patet. Ex sufficienti divisione entis realis ~~et accidens~~ in substantiam et accidens antecedens quod ad quam patet quod ad 2m probatur. Accidentis est respicere subiectum sed relatio secundum esse ad non subiectum sed terminum respicit quod relatio secundum ultimum conceptum nec est substantia nec accidens et quod nec ens reali.

Ante h. argum. solut. D. Ephem. esse respectum in relatione praedicamentali unum ad subiectum alterum ad terminum respectus ad subiectum nominatur Inc. Respectus ad terminum nominatur ad quem explicatur ultimum dictum relationis praedicamentalis. Est a. duplex Inc. unum transcendentali esse omnibus accidentibus tam relativis quam absolutis et hoc Inc. transcendentali claudunt omnes dictum ultimum quod praedicamentale illud v. abstrahit ab omnibus istis. Aliud est Inc. particulare et hoc invenitur in relatione praedicamentali neque putandum est relationem praecise asserere respectum ad subiectum secundum ~~relationem~~ rationem transcendentalem accidentis quia cum aliis praedicamentis convenit sed non secundum peculiarem rationem quod nominatur ad respicit subiectum licet ibi non sistendo sed referendo ad aliud et hoc nominatur Inc. relativum.

Ad argum. quod Rx falsum esse relationem praedicamentalem secundum esse ad esse quod esse relationis reali et rationis cum non contrahit claudat rationem accidentis realis divisionis in 9 cathegorias non potest intelligi nisi ut quod reali.

Ad pb. dicitur relationem in sua tota latitudine esse quod esse relationis reali et rationis non a. praedicamentalem et sic relatio rationis et realis conveniunt in illa tota latitudine in quantum dicunt ordinem ad suum terminum.

Ad confir. Respondeo negando antecedens pro 2a parte et dicitur quod relatio secundum esse ad sit verum accidens ad impossibile. Respondeo 2o. relatio secundum esse ad non respicit solum sed terminum explicite secundo modo implicite negamus quia cum sit forma realis inhaerens subiecto et referens illud ad aliud nostro includit esse in, licet illud non explicet sicut rationale includit rationem entis non tamen explicat illam sed tamen dicit gradum naturae rationalis in hoc gradu ens centraliter includit.

Arg. 2o. Omne ens reale habet aliquid sui caeteris quod Deum sed nulla relatio secundum suam rationem ultimam habet aliquid sui caeteris ergo non erit ens reale probatur minor. Paternitas v. g. si haberet aliquid caeteris illud vel esset Pater vel Filius vel aliquid aliud sed neutrum horum potest dici ergo. probatur minor quia ad Patrem relatio non producit nisi ad productionem alicuius absoluti sed Pater non producit aliquid absolutum in se ergo neque producit relationem paternitatis quod nec producit a filio probatur. Filius non producit paternitatem in 1 instanti sui esse ipsum tamen habet Pater pro tunc ergo. probatur antecedens nullam tunc temporis filius exercet actionem per ipsum posset producere Paternitatem.

Huic argumento Respondet aliquis ab illo producere relationem quae producit terminum illius ut v. g. quae producit parietem album Romae secundum istos Auctores producit relationem similitudinis hic parietis albi existentis Friburgi verum haec Responsio non satis bene intelligitur quia quae Romae producit parietem album aut in India nil potest pro tantam distantiam operari in albedinem parietis existentis Friburgi.

Rx q̄ ad argtm 1.° Ex hoc dictis Relationem resultare ex fundto possibili
tn̄ tr̄o p simplicem emanationem.
Rx 2.° Relationem producere ab eo q̄ producit fundtm v. g. sim ego albus
et producit aliud album in alio loco in me resultat relatio similitudinis
sicut et in alio albo, ille q̄ produxit meam albedinem produxit n̄
similitudinem eadem actione q̄ produxit albedinem et si quando actio
n̄ resultat relatio statim posita actione productiva albedinis hoc n̄ ex eo
fit quia forte n̄ est oia nr̄o posita q̄ ad resultationem relationis requi-
runt sicut dicitur in physica Motum gravium esse a generante et
eadem actione produci q̄ producit grave q̄ 1.° et p se tr̄at ad grave
Ebario ad motum sic in actio producentis albedinem 1.° tr̄at ad
illam Ebario ad similitudinem Unde dicunt phylos Ad relationem
n̄ dari p se motum, bene tn̄ p aliud se: p fundtm et illa
relatio producit ab albedine p resultantiam naturalem fit ex actione
productiva albedinis sicut accidentia producta eadem generatione q̄
generat substantiam q̄ 1.° et p se tr̄at ad substantiam. Ebario ad accidentia
q̄ resultant ex substantia p actionem pam generantis. 2.a quando producit
similitudo n̄ existit producens albedinem ut scipe contingit g̃o n̄ potest
illam producere. Rx 2.° ans n̄ existit formaliter occedo ans et in se,
n̄ existit virtualiter et in suo esse nego ans, e dicere q̄ producens
albedinem reliquit aliquid sui se: suum esse ex q̄ illa similitudo
resultat et hanc virtutem q̄ potest p resultantiam producere simili-
tudinem accipit p actionem producentis albedinem q̄ relatio simi-
litudinis statim resultaret si adeet aliud extremum.

Arg. 3 ꝯa E. sequeretur n. ex illa nos n. posse cognoscere relationem creaturae ad Deum. Pr. cognitio relationis pendet a tr: sed tr relationis creaturae secundum dicta est entitas absoluta Dei quae ut docent Theologi neque cognosci ergo sequitur vera.

Rx 1o Deum n. posse quidditative cognosci pro hoc statu, bene tamen secundum quod trat relationem creaturae qua illam trat n. secundum omnem perfectionem quae gaudet ut auctor gratiae et naturae sed secundum illam quam nos partimur conceptus madaiquos ut sc: auctor naturae creans et efficiens omnia videntur in universo sc: secundum potentiam creandi quae potest a nobis cognosci saltem per effectum.

Rx 2o Ad cognitionem relationis n. requiri quod tr cognoscatur comprehensive et quidditative sed satis est si cognoscatur quatenus ad an est, quia ratione Deum creaturas cognoscimus. Quod si dicas ergo Deus debet poni in definitione creaturae Rx id n. esse inconveniens si ponatur in definitione ut id a quo creatura suum esse participat, hoc n. potius importat perfectionem quam imperfectionem.

Arg. 4. Relativa sunt simul natura sed absolutum est prius relativo ergo unum relativum n. potest trahi ad absolutum. Unde cum Deus secundum rationem absolutam sit prior creatura sicut et scibile secundum rationem absolutam est prius scientia n. poterit trahere relationem alterius extremi secundum esse absolutum alias n. essent simul natura. Rx 1o ma. sunt simul natura quando tam relativa quam tr illius sunt relativa conc maiorem . . . quando tamen unum extremum est relativum neque ma. neque Artes dixit relativum et tr illius debere esse simul natura sed dixit quod relativa sunt simul natura, quod intelligendum est quando tr ad quem refertur est in relativum ut stringit in relativis mutuis.

Ad hic. Relationem Creaturae ad Creatorem poni in 3° gr. Relationem mensurabilis sc. et mensurae, eo modo quo imago refert ad suum exemplar sicut n. exemplar est mensura mensurabilis quae illi in repraesentando conformatur ita Deus est mensura Creaturae cui ipsa conformatur in repraesentando cum eo modo quo potest et dicitur Deus Mensura Creaturae non adaequata sed inadaequata.

Arg. 5 ad 3. Illud est terminus relationis ad quod refert relatio suum fundamentum sed relatio non refert suum fundamentum ad relationem sed ad absolutum ergo absolutum erit terminus relationis mutuae. probatur maior similitudo v.g. albedinis refert illam ad id cui est similis albedo sed albedo non est similis relatio sed alteri albedini ergo similitudo refert albedinem ad alteram albedinem et non ad similitudinem quia albedo potius est dissimilis relationi quam dissimilis. Item Pater respicit filium ut quod ab eo producitur sed entitas absoluta filii est a Patre producta et non filiatio ergo illa erit terminus relationis Paternitatis.

Respondeo maior ad probationem maiorem similitudo refert albedinem ad idem est similis ut ad terminum materialem concedo maiorem ut ad terminum formalem nego maiorem formalis n. terminus relationis similitudinis non est id cui assimilatur albedo sed similis cui opponitur hoc a. est ipsa relatio. Idem dicis ad 2. Exempl. Pater n. respicit entitatem filii absolutam ut quod materialiter terminans suam relationem, filiationem v. ut terminum formalem sive quod idem est tanquam rationem formalem terminandi Paternitatem, licet n. relatio non sit id quod terminat ut quod relationem alterius, est tamen id quod terminat ut quod sive quod idem est est ratio formalis terminandi.

3a Ad terminandam relationem alterius impertinens est alia relatio ergo relatio non erit ratio formalis terminandi ergo entitas absoluta satis supra

ter terminabit relationem mutuam. Probatur antecedens: actus trium nil est intrinsecum
sed extrinsecum conveniens illi, non ex hoc quod illi sit ad aliud sed
quod aliud sit ad ipsum. Ergo non potest relatio quae est quid intrinsecum consequi, patet probatur antecedens a simili.
Parietem videre cum quod idem est tractare visionem nil intrinsecum est in illo
sed extrinsecum desumptum a visione et ad hanc terminationem non plus
potest ipsum albedo aut alius color simul cum luce. Ergo actu tractare relationem
non est aliquid intrinsecum in termino sed sola denominatio extrinseca orta
ab alia relatione quae refertur ad ipsum. Respondeo ergo ad probationem dicendum esse actu
trium nil intrinsecum esse in termino sicut nec esse visum actu est aliquid
intrinsecum in oculo quod videtur, tamen adhuc vera manet nostra sententia
statuens trium formaliter in relativis mutuis esse relationem, nam licet
esse actu visum sit extrinseca denominatio, tamen ad actualem visionem
potest ex parte oculi color tanquam forma intrinseca transformatur actualem
visionem ita licet actu esse trium sit aliquid extrinsecum termino, tamen ad
actualiter terminandum potest relatio in termino ut ratio formalis transeundi.
Ad circa trium relationis illarum dici de centrum relationis non in recto et
principaliter sed in obliquo et minus principaliter sicut nasus dicitur de
centrum similitudinis non in recto aliis de ipsa potest praedicari in recto sed
in obliquo tamen et minus principaliter. Relatio ergo in sua centrum duo
importat unum in recto alterum in obliquo. In obliquo importat trium
in recto ordinem ad trium et quod relatio importat trium in sua centrum
saltem in obliquo probatur. Id sine quo aliquid non potest desineri aut intelligi
est de eius centrum sed relatio non potest desineri sine termino ergo terminus spectabit
ad eius centrum. Nec dicas ergo potest de ipsa praedicari quia est de eius
centrum. Respondeo ergo consequentiam quia non est de eius centrum in recto sed in obliquo.
Nasus enim non vere praedicatur de similitudine nec filius de paternitate.